

IV.

A' jó lelki pásztornak képe.

§. I.

Az Egyházi rendnek méltósága.

Az agg, és jelenkor egy hangon fájdalmas szovakra fakad a' közmegvettetés, és üldöztetésért: melly a' papi rendet súlyos hivatala mellett minden időben többnyire méltatlanul keserítette, nyomta, tapodta; és ma is igen sokban érdemtelenül keseríti, nyomja, tapodja. — Már Sz. Pál tudniillik gyászos színben festi az égi fény' első terjesztőjének szomorú sorsát: „csodáji lettünk, úgymond a' világnak: átkoztatunk, és áldunk; üldözést szenvedünk, és eltűrjük; káromoltatunk, és könyörgünk.“ A' jelenkor' túlságos szellemét pedig, melly az arany szabadságot megvetve, egyházi, 's világi kormánytól független féktelen szabadosságra vágy, melly mint isteni, mint emberi hatalomtól elidegenedve, az ész, és akaratot fölsőbb fenyíték alá bilincseltetni nem engedi, melly minden tetteinek igaz bírálóját gyűlöli, és szabad önkényű szárnyaival a' természettől szabott határokon túl lebeg, ki nem ismeri? Ki nem tudja, mint gunyolják a' világnak némelly hit-

len síjai a' papi rendet? Ki nem érzi közülünk, mint lövellik reánk becsmérő nyelvök' mirigyos fulánkait? Ki nem tapasztalja, mint kutatják föl szorgalmasan némelly egyes egyházi személynek emberi gyengeségeit, 's gyarlóságait? mint ruházzák föl azokat kéméletlenül az egész papi testre? mint iparkodnak illy módon az egész papi rendet gyűlöletessé tenni? holott az örök igazságnak változatlan örökös, és közös törvénye: „cuique suum“, „mindenkinek az övé“ a' melly törvényt minden sors' és állapotnak belső tulajdon alkotmánya' méltóságához képest ítéleteinkben hiven követni, szentül megtartani, kinek nem tartozása?

Tisztelet azért a' falusi, és városi munkás rendnek; tisztelet a' gondos, és szorgalmas mezei gazdának: mert ennek fáradatlan szorgalma és forró vérejtéke menti meg a' hazát éhségtől. — Tisztelet az ügyes, és nyugodatlan polgári művésznek: mert ennek mivel szép lelke, 's ügyes keze fordítja az édes természet' bő adományit közhaszonra. — Tisztelet az éjjel nappal foglalt kereskedőnek: mert ez a' szárazon úgy, mint a' hullámos dunán bátran ellenszegül minden veszedelemnek; csak hogy a' honi természet', 's művészetnek fogyatkozásait kipótolhassa, 's honosinak a' szükséges termékeket 's műveket előállíthassa. — Tisztelet a' különmemű hivataok 's méltóságok' magas polczán ülő karok-

nak, és rendeknek: mert ők nagyhatású tisztők-nél fogva a' rendet fenntartják, az igazságot kiszolgáltatják, a' vétséget fenyítik. — Tisztelet a' vitéz hadi rendnek: mert ő a' közcsendnek, külső, 's belső bátorságnak erős őszlopa; mellynek ótalma alatt a' fejedelem székében, vagyomában a' polgár, a' törvény erejében, igazaiban a' nemzet erős lábon áll. — Tisztelet a' természet' tudós buvárainak, kik csüggedetlen vizsgálódásaik által a' természet' mély kebelében fátyolozott titkos erőt föl kutatják, 's így az emberi életet ezerféle veszedelmeitől szerencsésen megóvják: mert ezeknek köszöni az ország polgárainak épségét, egészségét, és mozoghatását. — Tisztelet a' dicsón uralkodó fölségnek, a' haza' szentséges fejének, ki eszközli az egész honban a' tagok' munkásságát, kinek bölcsesége mozgatja az egész nagy testet, fenntartja az igazságot, előmozdítja a' tudományokat, elterjeszti a' fölvilágosodást, éleszti a' kereskedést, virágoztatja a' szép művészetet, emeli a' jó gazdálkodást, megjutalmazza az érdemest: mert ő fölséges székében látható helytartója a' láthatatlan Isten-ségnek.

Azomban, ha bár az elszámlált különféle állapotú kisebb nagyobb tagok a' testben, mellynek feje a' törvényes fejedelem, az egésznek boldog megtartására elkerülhetetlenül szükségesek is: micsodák mindnyájan, ha erkölcsösség, 's

Religio nélkül szűkölködnek? — Ezek nélkül a' földmivelő az érzéketlen gazdasági tisztnek kegyetlen járma alatt nyögő barom; a' városi kézműves mások' szerzeményéből gazdagon hizó vérszopó; a' kerekedő fontban, mértékben, és minepműségben. álnokul csató tolvaj; az ítélő bíró az ártatlanságot üldöző, az igazságot tapodó hohér; a' katona fölhatalmazott gyilkos; az orvos szabados öldöklő; a' király könyörületlen népsanyarító zsarnok, mindenütt kényelme szerint duló pusztító orosz lány. — És ezek az emberiségnek olly drága kincsei, az egyesületeknek, társaságoknak, országoknak olly multhatatlanul szükséges alapai, a' földi szerencsének, boldogságnak rendíthetetlen sarkalatai az egyházi hivatal' védelme, őrzete alatt állanak.

A' kiseded polgár, mihent születik, kezünkbe adatik; hogy őt még bölcsőjében az erénynek, 's Religionak fölszenteljük: és midőn földi pályájának végső órája elközelget, a' bucsuzónak utolsó vonaglatiban is hivattatunk; hogy az, kitőlünk emberi méltósága szerint élni tanúlt, emberhez illőleg halni is tanuljon. A' mi kötelességünk a' hajlékony gyermeket elmebeli tehetségeinek fejlődése' kezdetekor oktatás alá venni, vele a' szépet, jót, igazat, valót korán megismértetni, megkedveltetni, szorgalomra rendre szoktatni, a' szemérmet, és szerénységet ártatlanságának védangyalává tenni, és így a' jövőndőre nevedő

jó polgárnak, lelkes hazafinak édes magvait korán belé oltani. — A' mi kötelességünk a' serdülő Ifjúságnak erkölcs után vággyódó szívét szent lángokra lobbantani, vigyázatlan szelességétől minden veszedelmet elhárítani, és a' közromlottságtól, melly mint a' szünetlen beljebb harapódzó fenevar a' társaság' tagjait elemészteni szokta, a' rossz példáktól hazánknak megtartani, 's óvni. — A' mi kötelességünk a' testben egyesült tagoknak külön sziveit egy szivvé, egy lélekké olvasztani, a' tagokat közakaratra, köziparkodásra buzdítani, és eszközteni: hogy egymásnak, mint polgár polgárnak, mint barát barátnak, mint testvér testvérnek mindenben segítségökre legyenek. — A' mi kötelességünk a' koronás fejedelemnek a' nemes előljárásságnak főszemélyökhöz tántoríthatatlan hűséggel, és nem szolgálai, hanem fiúi engedelmességgel ragaszkodó hiv jobágyokat, alattvalókat nevelni. — A' mi kötelességünk a' házi társas életnek örömeit emelni, előforduló keserveit enyhíteni, a' gyermek-nevelés' nehézségeit könnyíteni, és a' legrégibb, legtisztesebb házassági állapotnak naponként hanyatló tekintét visszazza teremteni. — A' mi kötelességünk a' szülők, és magzatok, az úr, és szolga közötti viszonyt az ember' nemes méltóságából, és lelkiismeret' hatalmas erejéből magyarázni, 's egymás iránti természeti tartozásaik' pontos teljesítésére buzdítani. — A' mi kötelességünk a' szegények'

árvák', özvegyek', éhezők', szonjuhozók', és mindennemű gyámtalanok' gyámolinak, óreinek, 's védangyalinak lenni; a' vagyomásokban, gazdagokban szerencsétlen embertársai iránt könyörülő érzelmet gerjeszteni, ápolni 's fenntartani. — A' mi kötelességünk a' vigasztalás nélkül siránkozó szemek' könnyűes árját apasztani, a' szomorodottaknak enyhecseppeket nyújtani, a' kétségbe esett szíveket a' vigasztaló reménynek édes balzamával itatni, a' hideg halál karai közt sínlődőben a' minden diadalmaskodó béketűrést Jezus' példájával fölserkenteni, és a' keserű halált általa bátorságossá, sőt kíváncsiszá tenni. — A' mi kötelességünk az embert ellenségeinek megbocsátani tanítani, 's így még a' dühösködő ellen fegyvernek is kegyetlenségét megszelidíteni. — Ha valahol a' kajánság, vagy féltékenység az atyafiságos szeretetnek aranybékőjét szétdarabolta; ha a' házi nyugalmat a' gonosz hirharang, és rágalmas nyelv fölzavarta; ha a' gyarló, könnyű hiedelmű ártatlanságon az álnok hizelkedés diadalmaskodott; ha atya, anya szülői hatalmával vizsgálja él; ha a' csintalan magzat szülőitől köteles tiszteletét megvonja; ha a' könyörületlen gazda jámbor cselédének megszolgált bérét elhuzza; ha a' hirtelen cseléd urának jószágát tékozzolja; ha kicsinylelkűség, és kétkedés az erőtlent csak nem kétségbe ejti; ha a' halálos beteg az orvosság' bevételétől nyakasan vonakodik,

életében elkövetett igazságtalanságokat megtéríteni ellenkezik, végakarátának kinyilatkozásával a' pörlekedéseknek gátot nem vet, és több effélékben a' mi kötelességünk: mint közbenjáróknak, békebíráknak, vigasztalóknak, és tanácsadóknak előállani, és minden személy válogatás nélkül, nem tekintvén a' hálátlanságot, vagy üldözést, melly többnyire hiven teljesített kötelességünknek jutalma, a' békét eszközteni, vagy a' feleket az igazság' törvényes útjára igazítani. Röviden:

A' papi hivatalnak tárgya maga az Isten: lehet ennél pedig fölségesebb? Kötelessége: az elme' világosítása, és szív' formálása, lehet-e ennél hasznosabb? Az embernek Istene, mint legfőbb ura iránti meghódolása' kinyilatkoztatásának eszközzése, a' mennyei kegyelem, és áldásnak esedezése: lehet-e ennél szükségesebb? A' csendes, és nyugalmas életnek részint az isteni malaszt' jótékony hatása, részint a' szívek' egyesítése által megszerzése: lehet-e ennél a' hon' javára célirányosabb? — Tehát minden szemérem, vagy fellebbezés nélkül igazságosan elmondhatom: hogy a' papi rend a' hazában minden egyéb állapot, és sors fölött a' legfölségesebb, leghasznosabb, legszükségesebb, és a' haza' boldogítására legcélirányosabb valóságos mulhatatlan boldogságot eszközölő, az országban aranykort teremtő isteni rend, isteni intézet, isteni hivatal.

Megismérték a' papi rendnek jeles méltóságát a' pogányok is. Az Egyiptomiak tudniillik, és perzsák a' fő papságot a' királyi székkal összekapcsolták. A' római császárok a' fő papi hivatal után egyedül a' vele járó különös tiszteletért gyakran esenkedtek. Megismérték minden nemzetek, és Plutárch szavai szerint: „sacerdotibus reverentiam, et honorem Civitates tribuunt, quod bona a' Diis immortalibus non sibi solum, amicisque, et necessariis suis, sed omnibus in communi poscant civibus.“ Megismérték ezen igazságot minden uralkodó fejedelmek; különösen, hogy számtalan külsőkről ne emlíkezzem, a' ná halhatatlan első dicső apostoli szent királyunk, kedvelt fijának, szent Imre herczegnek, mint édes reményű korona örökösének illy atyai oktatást ada: „Kedves fiam! azokat az öregebbeket — tudniillik az egyházi személyeket — úgy óalmazzad, mint szemeid' fényét; ha azoknak hajlandóságát birni fogod: semmi ellenségtől nem tarthatsz. Az ő könyörgésök ajánlani fog téged a' mindenható Istennek. Nálok nélkül nem rendeltetnek a' királyok, sem hatalmasságok. — Ha őket tökéletesen szereted, ténmagađnak használsz, és országotat dicséretesen kormányozod — Méltán nevezé tehát szent Péter az egyházi rendet „királyi papságnak;“ méltán kívánja szent Pál a' hivektől, hogy: „a' jól forgolódo egyházi szolgák, főképen a' kik az igében, és tanításban

munkálkodnak, kettős tisztelettel becsültessenek meg“ mert a' fő úrnak lelkes szavai is így szólanak: „a' ki titeket hallgat, engem hallgat, a' ki titeket megutál, engem utál meg.“

De már közelebb viszem tollamat értekezésem' ezéljához. Buzgólkodó lelki pásztorok! sorsosim! barátim! minél terheesebb föllegek nyomulnak fejünkre; minél inkább szórják ellenünk a' világnak elfajult fíjai gonosz nyelvök' vérző nyilait: annál nagyobb törekedéssel ügykezzünk megérdemleni a' kettős tiszteletet; annál gyorsabb ügykekezettel törekedjünk nevelni a' papi rendnek méltóságát. Számolhatunk pedig a' köz-tiszteletre, vagy legalább vidám nyugalommal viselhetjük az üldöztetést: ha a' jó lelki pásztornak képét, melyet isteni mesterünkben (Ján. 10 r.) fölitalálunk, hiven követni meg nem szününk. Ezt a' fölséges képet szándékom előttökbe tenni: midőn a' jó lelki pásztortiparkodom lerajzolni. Értekezésem tehát három részre oszlik: a) az egyházi személyt, mint jó lelki pásztort b) mint a' kormány és a' haza közötti okos közbenjárót, c) mint lelkes hazafit festem. Jutalma munkámnak, bére fáradozásomnak édes öröm lészen: ha sorsosim e' képnek mását magokban fölitalálják, vagy fölitalálhatni iparkodnak.

§. II.

Az egyházi személy, mint jó
lelki pásztor.

A' jó lelki pásztor nevét vele hordozza. Ju-
hait ismeri, mindnyáját nevérol szólítja, gazdag
legelőre, 's fris forrásra vezeti, őrt áll mellettök,
vigyáz rájok, a' farkasoktól óvja, az eltévedteket
fölkeresi, és az akolba vissza hozza, mindnyájokért
kész életét föláldozni. — De nem csak nyájá-
nak, magának is pásztora. Valamint tudnillik
iparkodik ő az urat bírni; úgy törekedik telje-
sen a' mindenhatóé, és nyájáé lenni. Azért csak
a' multhatatlanokhoz ragaszkodik: a' mulandó-
ságnak pedig semmi tárgya után fölötte, és mo-
hón nem vonzódik. Mikor mások az édes gyö-
nyörök' keserű poharát ürítik: ő az úr' keserű
italának édes kelyhéjéből töltözik.

A' vonzódás egyedül az örökké tartandók
után meg kedvelteti vele a' lelkes imádságot. A'
zsoltárokat nem csak lelketlenül pesgeti nyelven:
hanem egyszersmind lelke azon szent érzelmekre
fakad, mellyeket érzett azoknak törődelmes szer-
zője. Ha fohászkodik a' zsoltár: ő is velesohaj-
tozik; ha zokog: ő is siránkozik; ha örül: ő is
örvendez; ha reményel: ő is bizik; ha fél: ő is
retteg. Valahányszor ajaka mozdul: annyszor
szíve is indul.

A' természet fölöttiek utáni vonzódás, és
Istennel való társalkodás által a' csendes magány-

nak barátjává lesz. Örvend a' nyugalmas magányban élni: hogy magával, és Istennel szabadabban társalkodhassék. Érzi tudniillik belül, hogy a' papot nem a' zavaros világ, hanem a' tiszta, és békes ridegség szenteli egyedül Istennek. A' magányos életben a' gyakori mély elmélkedések leg kellemesebb foglalatosságai: mert tapasztalásból tudja, hogy az elmélkedés elméjét mivel, ismereteit bőviti, értelmét világosítja, szívét emeli, indulatit igazgatja, fogyatkozásait pótolja, az erényt neveli, az életet jobbítja, és az embert végirányának egyik fő alkotó részére, az igazságra, melyet keresni rendeltetésünk, 's mellynek föltalálása első lépcső az erényre, vezeti. Valamint pedig a' keresett, és végre kitalált igazság az elmélkedőnek magyarázhatatlan öröme szolgál: úgy ellenben a' fáradatos vizsgálat, és fontolódás után is előtte homályban maradt tárgy fölötti bizonytalanság nyugalmas állapotjának aggodalmat nem szerez; mert tudja, hogy itt csak az igazságnak sugári világítanak felénk; maga pedig az örök igazság[a] jobb hazában tűnik föl ellőttünk egész valóságában.

Gyakori szent elmélkedéseit, tudományos vizsgálódásait tulajdon hasznára úgy fordítja: hogy azok által másoknak legtöbbet használhasson, és hivatalának pontos teljesítésében buzgóságát okosan nevelhesse, idvezségesen intézhesse. Benne az Isten, és ember szeretetet szakadatlan láncz csa-

tolja elanyira: hogy nem képes felebarátját felejtve Istennel társalkodni, nem képes Istenről feledkezve felebarátának társaságában élni.

Hogy nyáját az Isten' igéjével elegendőképen táplálhassa: a' lelki pásztorkodásra czélirányos tudományokat magáéva tenni telhető erővel iparkodik. Mert ann titok nála, minő nyomorú pásztor az, ki juhainak a' leggazdagabb' mezőn sem talál kövér legelőt; minő szegény kalauz az, ki az egyenes uton is elbódúl; minő ügyetlen helytartó az, ki urának akaratát ki nem tanulta. Minden egyéb tudományok mellett pedig a' szent irás kézi könyve, mellyet szünetlen forgat. Ki veszi ő magát azok' számából, kik a' világ' minden hiú költeményeiben, csak a' szent férjfiak' velős irományiban nem jártosak. Nem csupán értelmét, hanem szívé is a' szent irás' szovaira szegezi. A' pusztá betűn meg nem állapodik: hanem a' szovak' velejét, a' mondás' lelkét keresi elméjébe, és szívébe oltani. Bő tapasztalásúokossága' világánál minden lépésében, mozdulásában, viseletében, beszédében a' szent irásnak élő tudománya által vezéreltetik. Ez által valamint minden külső cselekedete a' nép' oktatásául szolgál: úgy egész belső valója az igazság' lelkének hatásánál fogva nyájának lelki épülésére válik. Tettei szovaival soha nem ellenkeznek. Nevetségesnek véli a' böjtről teli hassal szólni: mert így a' tolvaj is a' fősvénységre hivatkozhatnék. Kris-

tus' szolgája, föld 's óra, és égő fáklya ő, ki-
nek esze, ajka, keze, mindene a' mennyei atya'
akaratanak teljesítésében együtt munkálódik. Ta-
nítás' módja együgyű, de kétszerű: mert szóval;
és tettel egyiránt tanít.

Élete mindenben feddhetetlen, és nyája előtt
úgy világít: mint a' hajnali csillag a' köd között,
mint a' teli hold a' komor éj' sötétségében. Jól
tudja ő, hogy az egyházi személynek élete a'
világ' fiainak életkönyve; hogy háza és társal-
kodása a' népnek oktató iskolája. Hogy tehát
benne senki meg ne botránkozzék: inkább többet
tesz, mint szoros köteletségénél fogva tenni tar-
tozik. Sőt ő semmi köteleiséget nem is ismer;
mert az isteni szeretetnek lángoló tűzétől ég; ezen
isteni magzat pedig szorítást nem vár: hanem
önként édes örömet cselekszik mindent mások'
jovára, boldogítására. Belső szeplőtelen tisztasá-
gának, és angyali szentségének külső viselete,
és ruházata tökéletesen megfelel. Tudva van ugyan
előtte, hogy a' szép lélek belső értékét a' külső
viselettől nem kölcsönözi: de tapasztalja azt is,
hogy a' külső fénypazar, és hiú pompa miatt a'
világ' közitélete szerint a' belső ember tartatik
hiúság' rabjának. Társalkodásában, kivált a' szép
nemmel, óvakodó, szelíd, és nyájas; de sze-
rény, és szeplőtelen. Minden rossz gyanút, sőt
gyanakodásra okot adható tárgyat is, mennyire
az erény, és józan ész parancsolja, távoztat. Tiszta

lelkisméretére szinte, mint jó hírére nevére gondosan ügyel, részsint, hogy magában meg nyugodhassék, részsint, hogy mások' bizodalmaól ki ne essék. Olly veszedelmes hajlékba, hol naponként győzetnie, vagy győznie kell, ritkán, és óvakodva jár.

Mivel tisztán az örök kincset szomjuhozza: az arany kecsegtető fényének, mint bálványnak nem hódol. Tudja ugyan, hogy minden munkás méltó jutalmas bérére: de arról sem feledkezik meg, hogy ő a' mulandó jóvának egyedül gondviselő helytartója; 's azért azokat úgy bírja: hogy általuk magát biratni nem hagyja. Ő tehát juhainak gyapján nem hizik, és a' nyerekedés' ördöge rajta erőt soha nem vesz. Ha személyes szükeégeinek pótolta után fölös jövedelme marad, a' szegényeknek osztja; vératyafijait azokban annyira részeltetvén, mennyire ők is szegények.

Mivel csupán az örök dicsőségre vágyódik: a' világi fényes méltóságokat magas polczokat, hosszú czimsorokat, nem hajhászja. Tudván, hogy a' méltóságok csuszamos partok, honnan könnyű az esés: inkább erényesebb, mint fölsőbb ohajt lenni. Előtte egyetlen egy valódi nagyság: a' vétek, és bűn fölött uralkodni. Ha pedig még is az isteni gondviselés vezetése szerint forgó szerencse mosolygó arczával feleje tekint, és a' nagyok' székébe ülteti: a' csillogó polcz őt meg nem vakítja, föl nem fuvalkodtatja; mert nem

feledkezik meg soha arról, hogy ámbár sokan hajladoznak előtte, ő még is annak példájára, ki szolgai formába öltözött, minden alattvalójának szolgája. Mások fölötti megkülömböztetését egyedül abban helyezi, hogy egyebek fölött a' köznak inkább használjon, és a' jótéteményekben naponként nevedjék. Istennek sáfára lévén, hogy urának tessenek: semmibe veszi tetazeni a' világnak, és embereknek. Jól ismervén az uralkodó korszellemet, ahhoz mennyire illik, irányozza tetteit: de az idő kényének bálványa előtt térdet nem hajt; az Isten' szent oltára előtt idegen tömjént nem gyújt azok' kedvéért; kik mivel gonoszak akarnak lenni, akarnak, hogy igazság ne legyen, melly a' gonoszokat kárhoztatja.

Mivel sem aranybányát, sem fényes méltóságot nem keres: minden perpatvartól ment; a' mi valamint minden emberre: úgy leginkább a' lelki pásztorra nézve illetlen. Ki azon oltárnak szolgál, hol az engesztelhetetlen szívnek áldozata föl nem vétetik: ahhoz az egyenetlenségekre okot adni soha nem illik.

Mert a' mennyekiek' égi lángától hevülve ég: magát teljesen juhainak áldozza. Azon szeretetet osztja meg velök, melly benne lángol, melly tüdő, kegyes, melly nem irigykedik, nem cselekszik gonoszat, föl nem fuvalkodik, nem tisztesség' kívánó, nem keresi azokat, a' mik magáé, nem gerjed haragra, nem gondol gonoszt, nem örven-

dez a' hamisságon, örvendez pedig az igazságon. Ó a' tudatlanok' tanítója, szegények' vigasztalója, elnyomottak szabadítója, árvák' atyja, özvegyek' gyámola, mindennek mindene. Röviden a' jó lelki pásztor szent Bernárd' fölséges képe szerint az:

„Ki Istenem kiról senkitől nem tart, ki senkitől, egyedül az Istentől reményl; ki a' hozzá jövőknek nem kezeire, hanem szükségeire vigyáz; ki férjfiasan védi a' szorongatottakat, és igazságban itél a' földnek szelídeiről, ki rendes a' viseletben, készséges az engedelmeségben, szelid a' türésben, híven eljáró a' törvényben, kemény a' fenyítékben, katholikus a' hitben, hűséges a' sáfarkodásban, egyező a' békében, állandós az egyességben. — Ki az ítéletben igazságos, a' tanácsban előrelátó, a' parancsolásban okos, a' rendelésben szorgalmas, a' cselekvésben gyors, az erény a' beszédben, bátor a' viszontagságban, alázatos a' szerencsében, józan a' buzgóságban, bőkezű a' körözületességben, a' munkában nem hivalkodó, a' társalkodásban nem csapodár, a' vendégségben nem kicsapongó, a' házi gondokban nem epekedő, másét nem kívánó, tulajdonát nem tékozoló, mindenütt mindenkor, és mindenben óvakodó. Ki, ha szükséges követségben járni, nem ellenkezik; ha nem küldetik, nem is vágyodik. Ki a' királynak János, az egyiptomiaknak Mózes a' paráznáknak Finées, a' bál-

ványozóknak Elias, a' fősvényeknek Elizéus, a' hazugoknak Péter, a' káromlóknak Pál, az Isten' házában kereskedőknak Kristus; de mindenkor az út, igazság, és élet' igéjének egyenes értelme szerint. — Ki a' népet meg nem veti, de oktatja; a' gazdagoknak nem hizelkedik: de rettentí őket; a' szegényeket nem terheli: de kedveli; a' fenyegetéseket nem féli: de meg veti. — Ki nem lép föl zavarodva: de haragudva szál le; ki az egyházokat meg nem fosztja, de gyarapítja, ki az erszényeket nem üresíti; de a' szívet emeli, vétkét dorgálja; ki tulajdon becsületét őrizi: de másét nem irigli; ki az imádságra nem csak hajlandó: de buzgón imádkozni is szokott. Kinek békés bemenetele: szerény kijövedele; kinek szova épülés, élete igazság; kinek jelenléte kedves, emlékezete áldásban vagyon.“

Ez képe azon lelki pásztornak, kit életében mindenki szeretni, és még ellenségei is becsülni kénytelenítetnek; ki halálával minden szemből könnyűt facsar, kinek elhunytá után nemzedékekről nemzedékekre fennmarad édes emlékezete. Az illy lelki pásztornak szívnyugalmát, elégtelenségét, boldogságát, érdemeit, dicsőségét semmi dacz elfojtani, semmi szenvedelem elikasztani, semmi csel, vagy czinkosság megemésztetni, a' mostoha sorsnak semmi csapási megsemmisíteni nem bírnak. Mert valamin a' ragyogó nap aranyos sugárit a' körüle lévő természetből

elannyira nem kölcsönözi: hogy az ő természeti tüzét a' körüle függő testeknek akarminemű gyönyörűsége, vagy hiúsága se nem gyarapíthatja, se nem fogyaszthatja; valamint a' kellemes illatú fűszerek a' ruhát, melyet illetnek nem annak mivolta, hanem tulajdon valójuk szerint öntik el bájos illataikkal; úgy a' jó lelki pásztor is belső méltóságát az ő valójában rejti elannyira: hogy nem csak barátától veszi méltó jutalmát, hanem még ellenségétől is ennek akarata ellen kicsikarja érdemlett tiszteletét. Még inkább nevededik tisztelete: ha a' jó lelki pásztor a' nép, és kormány között okos közbenjáró.

§. III.

A' jó lelki pásztor, mint a' kormány és nép közötti okos közbenjáró.

Volt oly mostoha idő, midőn a' test' békóji alatt fetrengő vak értelem a' keresztény hitnek jótékony befolyását az országok' boldogságára nézve által nem látta, és azért annak kiirtására mindjárt első fölviradtakor fegyvert ragadott. Volt oly mostoha idő, midőn a' keresztények ellen az egész világ fölindult. A' fejedelmek tüzzel vassal, a' fattyú bölcselkedők méregbe mártott tollal egész három század folyta alatt törtek elemészteni Jezusnak kedves nyáját. Míg végre az emberi düh fentebbi erő ellen hasz-

talan küzdvén, az isteni magzatnak meghódolt. A' mennyei hitnek sugára behatott a' sötét emberi elmébe, és a' homályban buvárkodó emberi okosságnak minden ellenvetéseit, melyeket az érzékiség csalta értelem az igaznak, szépnek, jónak és valónak ékes, de álnok színében előtükrözött, annyira szétszlatta, és meg győzte: hogy nem kételkednének a' tenger, és földnek hatalmási a' názárethi megfeszített Jezusnak gyászos keresztét a' lobogó vitorlákra, hadi zászlókra függeszteni, királyi pálcájukon tündökltetni, és mellükön ékességül hordozni. Egyik tudni illik e' hitnek erkölcsi fő tanúsági közül: „minden hatalom az Istentől vagyon, azokaért a' ki ellene áll a' hatalomnak; az Isten rendelésének áll ellene; szükséges tehát engedelmeskednetek nem csak a' büntetésért, hanem a' lelkisméretért; adjátok meg azért mindenkinek, a' mivel tartoztok; a' kinek adóval adót, a' kinek vámmal árat, a' kinek félelemmel félelmet, a' kinek tisztelettel tiszteletet, senkinek semmivel ne tartozzatok, mint hogy egymást szeressétek.“ Másik pedig a' polgári fölzendülést, a' belső viszálykodást hatalmasan tilalmazza: „minden maga ellen meghasonlott ország elpusztúl, és minden város, melly magával ellenkezik, meg nem áll“. — És ez egyedül óka annak, hogy a' keresztény hitet az országoló fők a' nép' boldogítására fordították: az egyházi személyeket pedig mint a'

kormány, és nép közötti közbenjárókat tisztelték. Így történt, hogy a' lelki, és világi két különböző hatalom egymást atyafiságos szeretettel ölelte.

Tagadhatatlan tehát, hogy a' jó lelki pásztornak, mint a' kormány, és nép közötti okos közbenjárónak fő tartozása: mint az igazgató, és védő, mint a' munkásságoknak boldogságát eszközölni, és az egész társaságnak jóllétét előmozdítani. Ezen nemes kötelességénél fogva a' jó lelki pásztor az örök igazság' tanításához hiven ragaszkodva, a' törvényes fejedelemnek, és előljárásnak parancsolatit, mint Isten törvényt tekint, és azoknak bűnhődés nélkül sértetlen kötelezését mind addig megisméri; míg ilyenek az örök valóságnak kinyilatkozott ígéjével homlok nem ellenkeznek. Mivel ő a' mindent helyesen elrendelő bölcseségnek sáfára: a' közrendnek fenntartására, mennyire hozzá tartozik, gondosan ügyel; az egyenlőséget, rendtelenséget, ellenséges indulatot pedig a' polgárok' szívéből kiirtja. Tökéletesen meggyőződve lévén, hogy a' testnek jó állapota tagjainak a' közcélra közérővel iparkodó munkálkodásától függ: minden polgárt hivatal, és állapoti tartozásának pontos teljesítésére serkenteni nem nyugszik. A' fáradozásnak, és dolognak édes gyümölcseit előterjesztve, a' szorgalmat hathatósan ébreszti, és neveli. A' pulyaság, és restség ellen,

mint a' polgári társaságát csirájában megrontó féreg ellen, szünetlen kitámad. A' rendkívüli fényűzést, pazarlást, puhálkodást, vendégeskedést kegyesség' nyelvén szóló ajkával határok közé szorítja. A' rossz példáknak ragadós bojtórjánától a' polgárokat óvja. A' nemes viselet', mértékletesség', takarékoság', tisztesség', és hűség' hasznait eleven képekben lefesti.

Nem kevesbé fekszik szíven a' közerkölcsöség, és erény; mert magában érzi, hogy ezt a' kormány általa ohajtja a' nép' szívében meggyökertetni. Igaz ugyan, hogy a' kormány legjobb, és leghasznosabb törvényeket hozhat az erkölcsnek előmozdítására; mert ezer, és ezerféle szabályok, rendelkezések által hathat a' nemzetnek nemesedésére, és erkölcsösödésére; de az erkölcsi érzelemnek, a' lelki erőnek, melyet erénynek nevezünk, fölébresztése, a' szívnek ótalalmazása a' rossz példák' nagy hatása ellen, és több illyfélék csak egyedül fölsőbb, emberi tekinteten túl haladó hatalom által rendelt nép' oktatónak, a' jó lelki pásztornak munkája lehet. Mindazon eszközök tudniillik, a' melyeket a' kormány az erénynek gyakoroltatására használhat, csak külső erkölcsös cselekedeteket szülhetnek: de belső jóságot, mely még is az erénynek lelke, nem teremhetnek. Azért valamint a' kormány, ha szíven hordozza népének boldogságát, e' tárgy fölött a' lelki pásztorokkal érte-

kezik, 's tanácsaikat követi: úgy a' jó lelki pásztor is hasznos, és érdekes észrevételeit a' kormányal közleni mind azok fölött meg nem szűnik; mellyek a' nagy testnek erkölcsös életére, egészséges megmaradására szükségesek.

Mivel pedig erre nézve mindnyájokban szükséges az igaznak, és valónak ismerete, a' szépnek, és jónak szeretete: azért az elme' világoztatásában, és a' szív' formálásában, mellyek nélkül az országban zűrzavar, egyenetlenség, kisebb nagyobb mértékben inség támad, a' jó lelki pásztor a' kormánynak segéd kezét nyújt. Eszközi tudniillik, hogy a' nép a' kormánytól szabott hasznostörvények' elfogadására hajlandó, és készséges legyen; hogy azokat jobágyi hűséggel, mint hálálatos jótéteményeket tekintse; ne pedig azokra bizodalmatlan szemet vetve, durva nyakassággal ellentálljon. Az illy hajlandóságot, és belső jószágot, mellyet sem ígért jutalom, sem szabott büntetés, sem a' becsület' ereje minden polgártól minden időben, és körülállásban kicsikarni nem képes, az okos közbenjáró akkor iparkodik a' nép' szívébe oltani: midőn ez mindennemű oktatásnak elfogadására leghajlandóbb szokott lenni. Noha pedig e' foglalatosságot a' durva népnek azon vak előítélete, mintha ilyenekről a' lelki pásztor nem meggyőződéséből, hanem egyedül fentebbi emberi tekintetből, és parancsolatból szólana, igen nehezíti, 's gyakran akadályozza

is: őt azomban illy balítélet le nem veri, és nem csüggeszti: sőt a' közjónak előmozdíthatásáért illyes előítéleteken példás életével diadalmaszkodik.

Ha pedig minden áldozata mellett is fáradalma gyümölcstelen maradna: szíve nem eped, szorgalma nem enged, tudván jól: hogy az emberrel megőszült előítéletek másod természetűé válnak; hogy az aggkornak kebelében mélyen fekszik a' régi, melly minden ujat, habár legnemesebb, leghasznosabb is az, többnyire utál; hogy az óhoz ragaszkodó, és a' világ' kezdetétől fogva maig egyiránt fonó pók' vastag hálójával soknak szemeit befonja a' világosság elől, melly hálónak, vagy hályognak szétbontása emberi erőt, és ékeszölést többnyire meghalad. Szívfájdalom közt bizza azért a' mindent megérlesztő időre azt: mit izzadozó vállalai megérleszteni nem bírtak. Csak némi sugárit ereszti a' hajlandóbb Ifjúság' elméjébe annak: a' mi utóbb a' férjfiás emberi korban fog a' hazának édes gyümölcsöt teremni; a' munkásnak egyedül gyászos elszenderedése után hálával fizetni. És ez csupán az, a' mi az ő terhes hivatalát a' kisdéd' polgárok' elméjük' világosítására, és szívök' képezésére nézve leginkább édesítheti, könnyítheti.

Ámbár már századok óta köz kívánság hazánkban a' nevelést jobb karba hozni: mind az által e' tárgyban a' köznépre, kivált a' falusi köz-

népre tekintve némi célirányos javítás tetteiben, ámbár papirosan elég, alig történt. Ha pedig erre nézve itt amott tapasztalunk haladást: meg kell vallani ellenségeinknek is: hogy ez egyedül a' buzgó lelki pásztorok fáradságának szüleménye. Erdemes tehát a' jó lelki pásztor a' köztiszteletre, mint a' kormány, és nép közötti közbenjáró is; de fölötte nagyobbodik kettős érdeme, és ebből önként folyó kettős tisztelete: ha a' jó lelki pásztor egyszer'smind lelkes hazafi.

§. IV.

A' jó lelki pásztor, mint lelkes hazafi.

Nincs szentebb, nincs édesebb, nincs vonzóbb társaság a' hazánál. Nincs erősebb, nincs hatalmasabb, nincs szorosabb szeretet a' hazaszeretetnél. Ez minden ember' természetében olly mélyen alapszik: hogy egy időre elaltatni igen is, de szívéből teljesen kiirtani még a' hizelkedő csapodár, álnok képmutató, vagy a' csupán tulajdon hasznát kereső enség sem képes. És ez a' szeretet a' jó lelki pásztornak, mint kedvelt nyájának mindenben példás előképének egyik fő tulajdona szokott lenni; mert ősoha meg nem feledkezik arról, hogy a' népnek tüköre, a' hazának polgára.

Azért a' hon iránti fűzi vonzódástól ragadtatva, hazaszeretetet csepegtet a' kiadód polgárokba, és jövőendő polgárnókba: mikor ezek még hőtűznek, szótagolnak, és olvasni kezdenek. Hazaszeretetet tanít a' szónoki szent székről a' gyermekeknek, ifjaknak, embereknek, görbedt öregeknek; honnan annak Evangelionát hirdeti, ki tanítá: „adjátok meg a' császárnak, a' mi a' császáré; az Istennek; a' mi az Istené. Hazaszeretettől szól, midőn a' társaság' fejedelmétől a' hon' utósó polgáráig minden sorsnak, állapotnak, és hivatalnak kötelességeit előadja, és azok' teljesítését nem csak a' haragért, hanem a' lelkisméretért is parancsolja. Hazaszeretetet olt, és tenyész minden magányos beszélgetésében: valahányszor alkalmat nyer a' bölcs törvényhatóságnak hasznos, és jótékony rendelkezéseit hiveinek ajánlani. Hazaszeretetet önt honosiba: valahányszor a' közanya áldozatokat kér fíjaitól. Hazaszeretetet serkent nyájában: midőn az ország' virágzása, fenntartása, ótalma, mentése az egyesült erőtől, és közadománytól függ; mert a' haza' erejének terjesztésén, gyarapításán telhetőképén, ha a' körülállás kívánja, tulajdon rövidségével is munkálódik. Tehát a' jó lelki pásztor már mind ezen fáradozásiban is mint valódi lelkes hazafi tűnik föl.

De ő itt meg nem áll, jól tudván: hogy a' szó csak indít, a' példa pedig mozdit is. Azért a' ha-

Egyh. Tér. VII.

zaszeretetet magában, mint élőképben tükrözi nyája elibe. Megszerzi tehát mindennek előtt a' polgári alkotmánynak, miellyen az ország alapszól, helyes ismertetét, kitanúlja a' hazának külső, és belső állapotját; mivel illy ismértek nélkül szűkölködven, a' honi alkotmány' fogyatkozásait nem tudhatná, és így nyájának tetteivel zsinormértékül nem szolgálhatna. Különösen iparkodik kitanulni az ország' természeti tulajdonságait, fekvését, termékenységét, a' tagok' szorgalmát, szerénységét, az élet' fenntartásának könnyűségét, vagy nehézségét, akadályait, a' nép' szokásait, szabadságait, és azokkal való helyes, vagy visszaélést, a' fényűzést, a' vallásnak, tudományoknak, nevelésnek, törvényhatóságnak álladalmát. Összeilleti hazáját más virágzó kultartományokkal, és az innen kitünő fogyatkozásokat, mennyire hatalma, és tehetsége hat, elhárítani törekedik.

Ha a' szükséges előisméretekből látja, hogy a' pulyaság, kényelem, munkátlanság, puhálkodás, szerfölötti fényűzés a' haza' belső erejét el-lankasztja: a' gonosz mótelyek ellen szorgalma, munkássága, egyszerű viselete, takarékosága által hiveinek elővilágítva írt hoz. Ha pedig szives fáradozásáért, édes áldozatáért a' rövidlátó pulya lelkektől gunyoltatik; kész mindeneken békétűrésével diadalmaskodni, tudván: hogy áldozati, ha bár sokaktól elismértetnek is, értékben semmit nem kevesbednek. A' takarékos élet mellett gyűjtött

vagyomf mellékes patakokon folytatja a' haza' tá-
gos dunájába; kincsét vagy a' polgárok' fölsegé-
lésére uzsora nélkül illő kamatra adván; vagy e-
gyenesen az ország' közczéjára ajánlván. A' ka-
matot ismét gyámtalan árvák' nevelésére, elhagyott
szegények' vigasztalására fordítja. Ha az idő', vi-
szontagsága a' hazán sebeket ejtett: azokat föl
nem szaggatja; sőt inkább a' közinségben telhető
segedelmet nyújtva, a' fájdalmat olajjal csendesíti.
Utolsó óráján is gyűjtött szerzeményét, csak szer-
zett érdemeit vivén magával a' számadás' nagy
napjára, a' hazának, melytől vette, visszaadja.

Ha közáldozatot kér a' haza: első teszi azt
szent oltárára; ha adót vet rá: első, és minden-
kor pontos a' fizetésben; ha sötét fellegek bo-
rítják a' hon' eget: a' fellegek' közepette
töledő habok miatt nem a' révést szidal-
mazza; sőt inkább az evező rúdhoz csatolja
minden erejét, és a' veszedelmes hullámokat ki-
meríteni segíti. Hiveit sem a' komor szerencsét-
lenségben, sem a' véginségben, sem a' halálos
nyomorúságban el nem hagyja: sőt azoknak min-
den viharok ellen egyetlen állandós vigasztalója.
Ha a' durva tudatlanság, vagy fattyú fölvilágoso-
dás a' haza' határiban sátort üt; a' polgári tár-
saság' imo' legkártékonyabb veszedelmei ellen nem
csak ajkát nyitva, de tollát is hegyesítve bátor
lélekkel harczol. Röviden: akár eszére, akár nyel-
vére, akár kezére, akár tekintetére, akár nagy-

lelkűségére, akár jóvaira, sőt akár életére legyen szüksége a' hazának: ennek jovaért mindenét édes örömmel fölládozni, vérét ontani is kész. Nem is tántoríthatja meg őt lelkes hazafiságában sem jutalom, sem hálátlanság: mert a' valódi hazafiság' remek példájának, a' megváltó Krisztusnak követése minden tetteinek egyetlen egy leg-erősebb ösztöne, rugója. De sorsosim! barátim! némúljon el ajkunk, a' világ előtt tetteink szóljanak.

2). V i s s z h a n g.

Ezen Vallási és Egyházi Tar II. d. füzetében leírt barátságos tanakodás, a' vasárnapi evangeliumok fölött, igen érdekes lett előttem, 's azonnal némelly egybehasonlításokra ingerlett. — Utób, valahányszor az evangeliumot könyvet kezembe vettem, majd mindannyiszor akaratom ellen is megújultak előbbi elmélkedéseim. Végre eltökélém magamat, hogy nézeteimet néhány szókban e' lapokban közlendem.

Bár mik hozattak is föl a' tisztes öreg által a' divatos perikopák védelmére, még a' legalaposb ellenvetést, véleményem szerint nem hárította el rólok, hogy t. i. miattok religionk mindennemű czikkeit rendes függélyben eléadni lehetetlen, melly hiány könnyen okozhatja ezután is, hogy valamelly lelki pásztor husz — harmincz esztendőig is elpásztorkodik egy nyáj között a'

nélkül hogy religionk minden ezikjeit magok mi-voltában 's kellő kiterjedésben eléádná. — És ezen ellenvetést annál sajnosabbnak állítom, men-nél inkább meg vagyok győződve, hogy reánk nézve is kötelező erővel bír Krisztus Urunknak az apostolokhoz intézett ezen parancsa: „Ada-tott nekem minden hatalom mennyben és a' földön: elmenvén azért tanítsatok minden nemze-teket - - - megtartani mind, a' miket pa-rancsoltam néktek.“

De mind e' mellett sem volnék barátja az evangeliumi perikopák új szerkeztetésének. Mert egyfelől a' régi szerkeztetés szerént vetettek azok föl a' Missaléba is, minél fogva azon rend sze-rént olvastatnak az egész katolikus világban. Már az egészet illy változásra birni lehetetlen, magunk elkülönözése pedig káros volna. Másfelől pedig az új szerkeztetés kevesítené ugyan, de egészen el nem hárítaná az akadályokat. Mire nézve én is a' protestansok' eddigi hasztalan töre-kedéseikre hivatkozom.

Miként segíthetnénk tehát e' szerént a' dol-gon? Csekély véleményem szerént, úgy: hogy pe-rikopáink ezután is megmaradnának mint eddig, 's rendszeren azok olvastassanak. Mind az által ne tulajdonítsunk nekik olly szigorú kötelező erőt, hogy tőlök su ly o s okok miatt eltávoznunk 's he-lyettek akár az ó akár az új szövetségi írásokból a' tárgyhoz vagy időhez helyesen alkalmazható

perikopát fölvenni, a' szokott mód szerint föl-
olvasni telyességgel tilosnak véljük. Mert az anya-
szentegyháznak kezdetben, midőn a' főnforgó
perikopák divatba jöttek, valóban nem volt szán-
déka, azokat az értelmes egyházi tanítókat lebilin-
cselni, hanem inkább a' homályos századok értet-
len szónokait segíteni (L. Klein *Hist. eccl.* § 372).
Midőn tehát ma, Istennek dicsőség! több értel-
mes szónokaink is vagynak, ha azok közül vala-
melyik a' hivek' üdvét 's saját tisztét szeméi
előtt hordozván, azoktól eltávozni jónak velné,
az anyaszentegyház azt ellenzeni bizonyosan nem
fogja. Kezeskednek ez állításom mellett a' tudós
's köztiszteletet nyert katolikus férfiak azon egy-
házi beszédek, mellyekben jollehet kirekesztőleg
csupán egyes ó vagy új szövetségi szent könyve-
ket magyaráznak, 's a' hivek' épülésére eléadnak
a' nélkül, hogy az anyaszentegyháznak feddését
megérdemlették volna, sőt inkább minden jónak
helybenhagyását megnyerték.

Ezen elv szerint már alig marad valami, mi
a' buzgó lelki pásztort egész religionknak rend-
szeres eléadásában — a' mennyire t. i. az a' meg-
győződésre 's kimerítő eléadásra szükséges, gá-
tolná. Lehetséges lesz így neki minden rend mel-
lett is az iskolai feszességet elkerülnie. Mert
ritkán lesz kénytelen az előbbi beszédben magya-
rázott valókat (veritates) újra megemlíteni, 's
a' jelen beszédet hozzájuk szólni. Mivel tanítása'

alkalmát mindenkor valamely bölcs előrelátással választott 's a' hivek előtt fölolvastott ó vagy új szövetségi perikopából veendi. Mentt lesz azon kellemetlenségtől, melyet textusának, a' fölolvastott perikopán kívül leendő fölvevése okozhatna. Mentt lesz azon undort okozó erőszakos átmeneteltől (transitio), mely mindazoktól, kik a' rendes perikopák mellett bizonyos összefüggésben tanítanak, majd elkerülhetetlen.

'S ezen hiányok, bajok, és kellemetlenségek helyett, a' mondott elv szerint szembetűnő hasznót veendünk, névszerint: midőn a' szónok a' bibliának különféle helyeiből olvasand perikopákat, beszédjét újabb meg újabb alakba öntheti. Kellemetesebbé, vonzóbbá 's fogatosabbá teheti. Mi csak ugyan tetemes nyereség. Ide járul:

Hogy mind a' szónokokra mind a' hallgatókra nézve egy nagy cél érnénk, t. i. a' szent írás olvasására új ösztönt adnánk, mellynek elmulasztásán sok buzgó férfiak nem ok nélkül panaszkodnak.

* * *

De talán valaki csak azért nem egygyezhet meg a' mondottakban, mivel velek valami újat kezdenénk, mi leginkább az egyházi institutiókban veszélyel jár. Távol legyen az tőlünk!

sőt inkább mit Krisztus (*Luk. IV. 18.*) az apostolok 's az első szeht atyák több századokig cselekedtek (*L. Klein H. E. §§. 84—131—171*). szorosabban követnők, kik hasonlólag bölcs előrelátással választották beszédjek' alapjául a' szentírásnak akármelly részét, melyre saját tanjokat (*doctrina*) építnék.

Vagy talán a' nép megbotránkoznék, ha a' megszokott evangéliumi szakmányok helyett a' sz. írásnak másrészei olvastatnának föl előtte? Nincs okunk az aggódásra. Mert kellő figyelmeztetés után a' nagyobb rész hajlani szokott buzgó pásztorának ítéletéhez. Mit a' főntebb érintett, férfiaknak példája is bizonyít, kik midőn az evangéliumok helyett a' sz. írásnak egyéb részeit magyarázták, a' nép' kedvét telyesebb mértékben megnyerték. Továbbá talán a' mondott elv szerént

A' szónok az anyaszentegyház' ünnepeiről eránt nem lehetne kellő figyelemmel? Sőt föltehetjük, hogy minden bölcs egyházi ember azon időt, melly már magában a' hivek' sziveit a' főntebb titkokra fogékonyabbakká teszi, annál inkább hasznára fogja fordítani, mennél tágasabb mezeje nyílik az ünnephez alkalmaztatható tárgyak' választásában.

Végre valaki előnkbe gördíthetné: hogy e' szerént hála d a' tlanok lennénk Krisztus eránt, ki által egyedül van üdvünk: mert beszédjei 's

tettei helyett — mellyek leginkább az evangéliumokban foglaltatnak — egyéb sz. írásokat olvasnánk föl? és így Krisztus Urunkat, kit a' perikopátor folyvást szeme előtt tartott, miéink előtt elvesztenénk! Mire azt felelem: Az evangéliumok, mint Krisztus Urunknak beszédei 's tettei saját hatásoknál 's kenetjeknél fogvást méltán tetetnek minden egyéb írások fölébe. Minél fogva azon vállalkozó tudós férfiak is, kik religionkat egész kiterjedésében, rendes és bizonyos időszakban bevégzendő egyházi beszédek által fogják a' néppel megismertetni, 's mintegy vérekké változtatni; mennyire a' dolog' természete meg fogja engedni, evangéliumi perikopáknál maradandnak. Egyéberánt én azt tartom, hogy Krisztust nem annyira akkor tartjuk szemeink előtt, mikor némelly beszédeit 's csudájit szüntelen emlegetjük, hanem inkább akkor mikor az egész kinyilatkoztatást bámulatra méltó összefüggésében életüntetjük; hitünk' minden ágazatai az egész erkölcsi tannal, az egyházi szertartások' magyarázatjával 's a' t. egygyütt kellő világosságban a' hivek elejbe állítjuk. Mert különben hogyan tudják 's tartsák meg, ha nem hallották az Urnak ígéjit? hogyan hallják pedig, ha nekik nem hirdettetnek? —

Tartsuk meg tehát az evangéliumi perikopákat eddigi szerkeztetések szerént. De hol Isten' dicsősége, a' hivek' erősítése 's az erény' útján

foganatosb vezetése attóli eltávozást javasland, folyamodjunk az egész bibliához. Mert „Isten' ihléséből adatott minden könyv vagy irás hasznos a' tanításra, feddésre, dorgálásra, igazságban oktatásra; hogy tökélyes legyen az Isten' embere 's minden jó cselekedetre kész.“ (II. *Timoth.* III. 18) Mindazált' vigyázzunk, hogy az evangéliumnak hív 's józan szolgáji legyünk (IV. 5.); a' tervet jól kidolgozzuk 's megbíráljuk, mielőtt változást tennénk. Ne hogy úgy járjunk; miként amaz evangéliumi férfiú, ki tornyat akarván építení, föld nem számolta a' költségeket, mellyek megkívántattak a' munka elvégzésére. Azért miután az alapot megvetette, de a' költség' hiánya miatt he nem végezhetette, mindenek kik látták, csufolni kezdeték őt, mondván: „Ez ember építeni kezdett és el nem végezhetette. (Luk. XIV. 28 — 30).“
